



Datum  
2023-08-31

Ärendenr  
2022-07137

Ert datum  
2023-05-24

Er referens  
M 954-22  
Domare 2:7

Enheten för hantering av industriella risker  
Mikael Eriksson  
010-2405027  
mikael.eriksson@msb.se

Umeå tingsrätt  
Mark- och miljödomstolen  
Box 138  
901 04 Umeå

UMEÅ TINGSRÄTT  
Domare 2:7

INKOM: 2023-08-31  
MÅLNR: M 954-22  
AKTBIL: 200

## Copperstone Viscaria AB – ansökan om tillstånd till gruvverksamhet m.m. vid Viscaria i Kiruna kommun

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har tagit del av bolagets ansökan i för myndigheten relevanta delar och lämnar följande synpunkter.

### Tillåtlighet och lokalisering

Utifrån de frågor om risker för allvarliga olyckor som MSB har att föra talan i, anser myndigheten att den sökta gruvverksamheten är tillåtlig under förutsättning att vissa skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas.

Vad gäller lokaliseringen av utvinningsavfallsanläggningen/sandmagasinet så framgår av lokaliseringsutredningen (aktbilaga 8) att sex olika områden studerats, och att konsekvenser vid ett potentiellt dammbrott varit ett av nio kriterier som utvärderats. Av utredningen framgår att område 1, 4, 5 och 6 innebär risk för förlust av människoliv i händelse av dammhaveri. Av det skälet anser MSB att något av områdena 2 eller 3 skulle vara en bättre lokalisering för sandmagasinet än det av bolaget förordade område 1. Om domstolen i sin bredare avvägning kommer fram till att område 1 är en lokalisering som är tillåtlig och lämplig enligt miljöbalkens bestämmelser om val av plats i 2 kap. 6 §, krävs dock långgående skyddsåtgärder i form av särskilda varningssystem m.m.

### Utveckling av talan, behov av villkor m.m.

MSB tillstyrker bolagets förslag till villkor 9 om kemikalier.

MSB har översiktligt tagit del av den uppdaterade säkerhetsrapporten (aktbilaga 118) och den interna planen för räddningsinsats (aktbilaga 119) och anser att dessa kan ligga till grund för prövningen. Vid nyetableringar är det brukligt att tillståndet förenas med ett villkor om att lämna in dessa dokument i slutlig uppdaterad form till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan verksamheten tas i drift. Bolaget har inte föreslagit något sådant villkor men MSB anser att det är lämpligt.

På sid. 13 i den interna planen för räddningsinsats framgår under avsnitt 5.12 att ”den övergripande strategin är att kvarhålla och omhänderta släckvatten och utsläpp av miljöfarliga ämnen för att sedan omhänderta detta” samt ”systemet möjliggör omhändertagande av kontaminerat släckvatten”. Bolaget bör i huvudförhandlingen redovisa vilka anordningar som planeras i praktiken för detta och vilken volym

släckvatten som bedömts kunna uppstå. Eventuellt kan ett villkor behövas i denna fråga och bolaget bör i så fall föreslå hur det ska utformas.

I avsnitt 9.10 i den uppdaterade miljökonsekvensbeskrivningen (aktbilaga 129) framgår verksamhetens påverkan på omgivningen i samband med sprängningar. Det framgår bl.a. att ”vid Viscaria kommer byggnader och konstruktioner hamna inom de rekommenderade säkerhetsavstånden för stenkast, där åtgärder måste vidtas för att minimera stenkast och risk för skada”. Det framgår att Trafikverkets teknikbyggnad (Kiruna C1), område för förrådsbyggnader/garagelängor, utskovskanal Luossajärvi, malmbanan och väg E10 kommer att påverkas. Detta framgår även i Nitro Consults utredning (aktbilaga 37). I miljökonsekvensbeskrivningens avsnitt 9.10.3 behandlas skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Bl.a. nämns en generell åtgärd i form av information samt att sprängtekniska förutsättningar kan anpassas, t.ex. mindre håldiameter vid laddning. I övrigt nämns inget mer utförligt i denna fråga.

De två villkor som bolaget föreslår om vibrationer, luftstöt vågor och stenkast (villkor 7 och 8) berör enbart vibrationer (7) och luftstöt vågor (8). Något villkor kopplat till risker för stenkast har inte bolaget föreslagit och detta kan inte anses gå in under det allmänna villkoret då det är för vagt beskrivet i handlingarna. MSB anser att bolaget behöver föreslå ett eller flera villkor som reglerar de skyddsåtgärder som ska vidtas för att minimera risker för skada till följd av stenkast. Villkoren bör t.ex. beröra information till berörda, varningssignal innan sprängning, avspärrning/utrymning av vissa områden, eventuell tillfällig avstängning av malmbanan och väg E 10 i samband med sprängning, anpassning av håldiameter vid laddning eller andra åtgärder som bolaget bedömer nödvändiga.

MSB har tagit del av VSL Systems AB:s rapport Varningssystem vid dammhaverier för Viscariagruvan (aktbilaga 130) och anser att den ger ett mycket bra underlag till bedömningen i denna sakfråga. MSB delar de slutsatser som framgår av rapporten och de förslag till installation av särskilda varningssystem som redovisas. Bolaget har dock inte föreslagit några villkor i dessa sakfrågor och MSB redovisar nedan både en sammanställning av de rättsfall som finns i fråga om instrumentering/övervakning av dammar och om särskilda varningssystem samt myndighetens yrkande om villkor i dessa sakfrågor.

Som upplysning kan nämnas att en samlad och tydligare reglering av VMA-systemet kommer att träda i kraft den 1 januari 2024, bl.a. genom en ny lag om viktigt meddelande till allmänheten. Därefter kommer en förordning och eventuella föreskrifter. För mer information, se prop. 2022/23:77 och Försvarsutskottets betänkande 2022/23:FöU9.

### **Rättspraxis/avgöranden – instrumentering/övervakning av dammar och särskilda varningssystem**

Den rättspraxis som utvecklats under de senaste tio åren i tillståndsprövningar av gruvavfallsdammar i aktuella frågeställningar framgår av följande avgöranden.

#### **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Postadress:  
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240  
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se  
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

*MMD Umeå, M 3093-12 deldom 2014-10-03, Boliden Mineral AB Aitik*

- Villkor 27 Ett varningssystem i enlighet med förslaget i den av bolaget redovisade utredningen eller ett system med likvärdiga funktioner ska vara installerat senast två år efter att denna dom vunnit laga kraft i tillståndsdelen. Undantag från kravet på varningssystem medges för de fastigheter som har lösts in av Boliden Mineral AB och som är obebodda.

Nedan finns ett par bilder från en del av den genomförda installationen.



*MMD Vänersborg, M 2927-12 och M 1421-11 deldom 2015-01-30, Zinkgruvan*

- Villkor 15 Bolaget ska senast ett år efter dagen för att denna dom fått laga kraft lämna ett förslag till tillsynsmyndigheten om utformning av en larmfunktion som ska kunna larma allmänhet som kan drabbas allvarligt av ett dammbrott eller liknande händelse.
- MMD överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela villkor om
  - D 3. utformning av larm till allmänhet som kan drabbas allvarligt av dammbrott.

*MMD Umeå, M 771-17 deldom 2018-11-12, Björkdalsgruvan AB*

- Villkor 21. De dammar i verksamheten där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammbrott ska vara försedda med sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående dammbrott samt pågående dammbrott kan upptäckas dygnet runt. Samtidig instrumentering och övervakning ska vara på plats senast sex månader efter att dammarna tas i drift.
- Villkor 22. För varning av trafikanter på väg 870 och 867, i händelse av dammbrott, ska varningssystem i form av fasta ljussignaler som dygnet runt

**Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Postadress:  
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240  
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se  
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Beslutad 2023-08-31 av Malin Wigert

Detta dokument är digitalt beslutat och därför saknas namnunderskrift

kan aktiveras från bemannat kontrollrum vara installerat senast två år från lagakraftvunnen tillståndsdom.

- Villkor 23. För varning av människor vid bostäder där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammbrott, ska varningssystem i form av radiomottagare eller motsvarande system, installeras i samråd med berörda fastighetsägare, som kan aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Utformningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Systemet ska vara installerat senast två år från det att domen vunnit laga kraft

*MMD Umeå, M 1629-15 deldom 2018-12-19, Boliden Mineral AB Hötjärnsmagasinet*

- Villkor 22. De dammar i verksamheten där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammbrott (damm H och F) ska vara försedda med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat anrikningsverk, att indikation på ett förestående dammbrott samt pågående dammbrott kan upptäckas dygnet runt. Syftet med detta är att, utan längre fördröjning än att de som kan drabbas hinner sätta sig i säkerhet, kunna aktivera de installerade varningssystemen för varning av allmänheten vid dammbrott.
- Villkor 23. För varning av människor vid bostäder/fastigheter nedströms de dammar där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammbrott (damm H och F), ska varningssystem i form av ljudsändare som kan höras inomhus och utomhus (alternativt radiomottagare för inomhusvarning kompletterat med sändare för utomhusvarning vid varje aktuell fastighet) som kan aktiveras från bemannat anrikningsverk dygnet runt vara installerat senast två år efter att ett lagakraftvunnet avgörande föreligger i frågan om varningssystem.

Domen i mål M 1629-15 överklagades av bolaget, bl.a. avseende villkor 22 och 23, men MÖD gav inte prövningstillstånd (se protokoll 2019-02-19 i MÖD:s mål M 921-19).

*MMD Nacka, M 467-18 dom 2018-12-20, Boliden Mineral AB Garpenberg*

- Villkor 4. Boliden Mineral AB ska senast inom ett (1) år från lagakraftvunnen dom komplettera befintlig instrumentering och övervakning vid damm E2 med dynamiskt larm som reagerar på en oväntad sjunkande vattenyta.
- Villkor 5. Erforderlig beredskap för att varna människor vid berörda skadeobjekt/fastigheter nedströms damm E2, ska finnas dygnet runt.

*MMD Umeå, M 1303-18 dom 2021-05-24, LKAB Malmberget/Vitåfors*

- Villkor 7. Damm B-F ska vara försedd med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående och pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt. Tillsynsmyndigheten får besluta om omfattning och utformning av instrumenteringen.

#### Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:  
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240  
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se  
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

*MMD Östersund, M 37-17 deldom 2022-09-07, Svenska Vanadin AB Brickagruvan*

- Villkor 17. Ett system för varning i händelse av dammbrott i enlighet med förslaget i den av Svenska Vanadin AB redovisade utredningen eller ett system med likvärdiga funktioner ska vara installerat innan etapp 3 av den östra dammen påbörjas (d.v.s. senast när den östra dammens krönnivå passerar + 210 m och högsta dammhöjd passerar 19 m). Villkoret förenas med delegation till tillsynsmyndigheten.

MSB har överklagat domen avseende detta villkor och yrkat på att det ska ersättas med tre andra villkor formulerade på ett annat sätt. MÖD har ännu inte beslutat om prövningstillstånd. Detta gäller dock en verksamhet som ännu inte finns.

*MMD Nacka, M 4963-22 dom 2023-06-08, Boliden Mineral AB Garpenberg*

- Villkor 4. De dammar i verksamheten där det har bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri (damm A, C, D, E, E2, I och I2) ska vara försedda med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående eller pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt.
- Villkor 5. För varning av människor som befinner sig i det område nedströms de dammar där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri (damm A, C, D, E, E2, I och I2), ska finnas ett särskilt varningssystem. Varningssystemet ska kunna aktiveras dygnet runt från ett bemannat kontrollrum. Varningssystemet ska omfatta rutiner för varning av trafikanter på de vägar där det i händelse av dammbrott bedöms föreligga icke försumbar risk för förlust av människoliv vid överströmning eller bortspolning av väg. En del av varningssystemet ska utgöras av ljudsändare som kan höras såväl inomhus som utomhus inom det aktuella området. Ljudsändare ska vara installerade senast tre år efter det att lagakraftvunnet avgörande föreligger i fråga om varningssystemet. Den närmare utformningen av varningssystemet och kontroll ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten, räddningstjänsten samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

### **MSB:s villkorsyrkanden i nu aktuellt mål M 954-22**

I detta skede av ansökningsprocessen yrkar MSB på följande villkor. Ytterligare villkorsyrkanden om bl.a. släckvattenhantering och skyddsåtgärder vid sprängning kan eventuellt tillkomma i samband med huvudförhandlingen.

- De dammar i verksamheten där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri (NV-dammen och Ö-dammen) ska vara försedda med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående och pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt.

#### **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Postadress:  
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240  
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se  
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

- För varning av människor vid friluftslederna nordväst om Viscariagruvan och invid LKAB:s industriområde i sydväst där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri i NV-dammen och Ö-dammen, ska särskilda varningssystem i form av ljudsändare installeras i enlighet med bolagets utredning senast när dessa förhållanden inträffar för dammarna. De särskilda varningssystemen ska kunna aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt.
- För varning av trafikanter på väg E 10 där det i händelse av dammhaveri i NV-dammen bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid överströmning/bortspolning av vägen, ska särskilda varningssystem i form av fasta ljussignaler installeras i enlighet med bolagets utredning senast när dessa förhållanden inträffar för NV-dammen. De särskilda varningssystemen ska kunna aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Installationen ska ske i samråd med Trafikverket.
- För varning av järnvägstrafiken på malmbanan i händelse av dammhaveri i NV-dammen eller Ö-dammen ska beredskap finnas dygnet runt för omedelbar kontakt med Trafikverket. Särskilda rutiner för detta ska tas fram i samråd med Trafikverket.
- En uppdaterad säkerhetsrapport och intern plan för räddningsinsatser ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan verksamheten ta i drift.

I detta ärende har myndighetsjuristen Malin Wigert beslutat. Handläggaren Mikael Eriksson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Henrik Larsson deltagit.

Malin Wigert

Mikael Eriksson

*Detta yttrande har godkänts digitalt och saknar därför underskrifter.*

Originalhandlingen är elektroniskt underskriven.

**Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Postadress:  
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240  
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se  
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Beslutad 2023-08-31 av Malin Wigert

Detta dokument är digitalt beslutat och därför saknas namnunderskrift